

O'ZBEK TILINI CHET TILI SIFATIDA O'QITISHDA OG'ZAKI VA
YOZMA NUTQNI RIVOJLANTIRISH OMILLARI

Karimova Gulshod Mamatkadirovna

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi dotsenti, filologiya fanlari nomzodi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek tilini chet tili sifatida o'qitishda og'zaki va yozma nutqni rivojlantirish omillari bo'yicha qilinayotgan amalkiy ishlar va chet el fuqarolariga o'zbek tilini o'qitishda foydalaniladigan usullar haqida malumotlar mavjud.

Kalit so'zlar: o'zbek tili, og'zaki nutq, ta'lim jarayoni, nutqni rivojlantirish, usullar, metodlar, O'qish ko'nikmasi, lug'at.

Аннотация: В данной статье представлена информация о практической работе, проводимой по факторам развития устной и письменной речи при обучении узбекскому языку как иностранному, а также о методах, применяемых при обучении узбекскому языку иностранных граждан. Ключевые слова: узбекский язык, устная речь, образовательный процесс, речевое развитие, методы, приемы, навыки чтения, лексика.

Abstract: This article contains information about the amalky works being carried out on the factors for the development of oral and written speech in teaching Uzbek as a foreign language and the methods used in teaching Uzbek to foreign citizens.

Key words: Uzbek language, oral speech, educational process, speech development, methods, methods, reading skills, vocabulary.

O'zbek tilini chet Tili sifatida o'qitishda og'zaki va yozma nutqni rivojlantirish omillari samarali muloqot til o'rganishning asosi bo'lib, o'zbek tili chet tili sifatida ham bundan mustasno emas. Ushbu maqolada o'zbek tilini chet tili sifatida o'qitishda og'zaki va yozma nutqni rivojlantirishga yordam beradigan omillarni muhokama qilamiz.

O'zbek tilini chet tili sifatida o'qitish og'zaki va yozma muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishni talab qiladi. Bu nutqning rivojlanishiga hissa qo'shadigan omillarni ham tilning o'zi, ham o'quvchining individual qobiliyatlari nuqtai nazaridan tushunishni o'z ichiga oladi.

Insonlar bir-biri bilan uzluksiz muloqotda va o'zaro munosabatda bo'lgan ijtimoiy mavjudotdir. Shu sababli, o'quvchilarga xorijiy tilda haqiqiy muloqot qilishlari mumkin bo'lgan vaziyatlarni rivojlantirish muhimdir. Ushbu fikrni qo'llabquvvatlaydigan dalil Bygateda keltirilgan: "Bizning o'quvchilarimiz o'zlarining eng asosiy operatsiyalarini amalga oshirish uchun ko'pincha ishonch bilan gapira

olishlari kerak. Bu ularni eng ko'p baholaydigan mahorat va ular orqali do'stlar orttiradi yoki yo'qotadi.

Umumta'lim maktabining katta bosqichida o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantirish muammosi tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda, chunki nutq ta'lim maqsadi aloqa vositasi sifatida ishlaydi. Bugungi kunda zamonaviy maktabning maqsadi o'quvchilarning ko'p madaniyatli shaxsini shakllantirishdan iborat bo'lib, bu ularning chet tili haqida ma'lum miqdordagi bilimlarni egallashini, nafaqat tushunish, balki unda erkin muloqot qilish qobiliyatini shakllantirishdan iborat.

O. A. Biryukova va D. V. Semenovalar ta'kidlaganidek, "Zamonaviy metodologiya fanida monolog va dialogik shakllarda o'z og'zaki nutqini yaratish qobiliyatini shakllantirish chet tilini o'qitishning asosiy maqsadi sifatida belgilanadi va chet tili tushunchasi orqali ifodalanadi. Ma'lumki, kommunikativ kompetentsiya juda murakkab ko'p komponentli tuzilishga egadir".

Og'zaki nutq samarali jarayon sifatida talabadan ko'p vaqt va kuch talab qiladi, chunki u til, nutq va kommunikativ kompetensiyalarni ham qamrab olishni talab qiladi. Kommunikativ faoliyat turi sifatida u har bir darsning ajralmas qismi bo'lishi kerak. O'quvchilarga chet tilini o'rgatishning asosiy maqsadi - umumevropa til kompetensiyasi shkalasi bo'yicha bilishning chegara darajasiga mos keladigan asosiy nutq tuzilmalariga ega bo'lishdir. Nutqni o'rgatish umumta'lim maktabining yuqori bosqichidagi o'quvchilarning haqiqiy ehtiyojlari va qiziqishlariga javob beradigan mavzularga asoslanadi.

O'zbek tilida og'zaki nutqni rivojlantirish omillari og'zaki nutq tinglash va nutq ko'nikmalarini o'z ichiga oladi va uning o'zbek tilida chet tili sifatida rivojlanishiga yordam beradigan bir qancha omillar mavjud:

1. Lug'at: har qanday tilda samarali og'zaki muloqot qilish uchun mustahkam lug'at zarur va o'zbek tili ham bundan mustasno emas. O'quvchilar o'zlarini samarali ifoda etish va boshqalarni tushunish uchun keng so'z boyligini rivojlantirishlari kerak.

2. Talaffuz: to'g'ri talaffuz o'zbek tilida aniq muloqot qilish uchun juda muhimdir. O'quvchilar o'zbek tilidagi talaffuz qoidalarini haqida tushunchaga ega bo'lishlari va o'z malakalarini oshirish uchun muntazam ravishda mashq qilishlari kerak.

3. Tinglash qobiliyatlari: kuchli tinglash qobiliyatlari samarali muloqot qilish uchun juda muhimdir va o'quvchilar suhbatlarda qatnashish uchun og'zaki o'zbek tilini tushunishlari kerak.

4. Grammatika: o'zbek grammatikasi murakkab bo'lishi mumkin va o'quvchilar uning qoidalarini va ularni izchil jummlar tuzishda qanday qo'llashni tushunishlari kerak.

O'zbek tilida yozma nutqni rivojlantirish omillari yozma nutq o'qish va yozish kabi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi va uning o'zbek tilida chet tili sifatida rivojlanishiga yordam beradigan bir qancha omillar mavjud:

1. O'qish ko'nikmalari: o'qish so'z boyligini oshirish va yozma o'zbek tilini tushunishni yaxshilash uchun juda muhimdir. O'quvchilar o'qish qobiliyatlarini rivojlantirish uchun muntazam ravishda mashq qilishlari kerak.

2. Yozish qobiliyatlari: yozish-bu takomillashtirish uchun amaliyot va fikr-mulohazalarni talab qiladigan murakkab mahorat. O'quvchilar jumlar va paragraflarni samarali tuzishni, tegishli so'z birikmalaridan foydalanishni va o'zbek tili grammatikasi qoidalarini tushunishni o'rganishlari kerak.

3. Imlo va tinish belgilari: yaxshi imlo va tinish belgilari o'zbek tilida yozma muloqot qilish uchun zarurdir. O'quvchilar o'z malakalarini oshirish uchun o'zbek imlo qoidalarini tushunishlari va muntazam ravishda mashq qilishlari kerak.

4. Lug'at va grammatika: og'zaki nutqda bo'lgani kabi, o'zbek tilida ham yozma muloqot qilish uchun keng lug'at va grammatika qoidalarini tushunish zarur.

Xulosa xulosa qilib aytganda, o'zbek tilini chet tili sifatida o'qitishda og'zaki va yozma nutqni rivojlantirish lug'at, talaffuz, tinglash qobiliyatlari, grammatika, o'qish, yozish, imlo va tinish belgilarini o'z ichiga olgan omillarni birlashtirishni talab qiladi. Ushbu omillarga e'tibor qaratish va o'quvchilarga amaliyot o'tash va fikr-mulohaza olish imkoniyatini berish orqali o'qituvchilar o'z o'quvchilariga o'zbek tilida kuchli muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam berishlari mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. K.A. Krilova "Chet tili darslarida tinglashni o'rgatish texnikasi. Ingliz tili darslarida tinglashni o'rgatish metodikasi Ingliz tili darslarida tinglashni o'rgatish bosqichlari"

2. Madina Shirova (Uzbekistan, Karshi) Tinglab tushunishni rivojlantiruvchi method va mashqlar

3. Khodjamkulov, U., Makhmudov, K., & Shofkorov, A. (2020). The Issue of Spiritual and Patriotic Education of Young Generation in the Scientific, Political and Literary Heritage of Central Asian Thinkers. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(05), 6694-6701.

4. Makhmudov, K. (2020). Ways of Forming Intercultural Communication in Foreign Language Teaching. *Science and Education*, 1(4), 84-89.

5. Makhmudov, K. (2020). Current Problems of Teaching English and New Approaches to Resolve in Secondary Education Schools. *Modern Trends in Linguistics: Problems and Solutions*, 271-273.

6. Makhmudov, K. (2020). Integrating a Mother Tongue while Teaching a Foreign Language: Problems and Solutions. *Literature and History*, (1), 89-91.

7. Mukhamedov, G., Khodjamkulov, U., Shofkorov, A., & Makhmudov, K. (2020). Pedagogical Education Cluster: Content and Form. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 1(81), 250-257.

8. Amanova Nodirabegim Furkatovna. (2022). effective method of teaching. conference zone, 53–55. Retrieved from